

Archival science – International Journal of Recorded Information, sv. 2, dvobroj 1–2, 2002. (Specijalno tematsko izdanje: Arhivi, zapisi i moć, I. dio)

Pred nama je prvi, od dva broja časopisa *Archival science*, povezana u tematsku cjelinu: *Arhivi, zapisi i moć*. Radi se o provokativnoj i važnoj zbirci članaka koji se bave značenjem arhiva. Najveći dio autora su nastavnici na katedrama informacijskih znanosti na sveučilištima u Kanadi i Sjedinjenim Američkim Državama, zatim nastavnici na katedrama za povijest, ali i antropologiju, te sami arhivisti. Iz ovoga se može vidjeti složenost teme ovoga broja *Archival science* te koje dijelove znanstvene javnosti ona dotiče.

Prvi članak pod naslovom *Arhivi, zapisi i moć: stvaranje suvremenog sjećanja*, Terrya Cooka i Joan M. Schwartz, koji su i gostujući urednici ovoga broja časopisa, donosi opći uvod u navedenu temu. Oni smjelo iznose tezu da arhivi i njihovi djelatnici nisu "neutralni, pasivni i objektivni čuvari istine", već da su arhivi društveno izgrađene ustanove. Iz toga proizlazi da treba obratiti pažnju na ulogu arhiva u stvaranju znanja o prošlosti te na moć zapisa u oblikovanju poznavanja povijesti, identiteta i sjećanja.

Članak Margaret Hedstrom: *Arhivi, sjećanje i sučelja s prošlošću*, obrađuje problem sučeljavanja arhivista s prošlošću kroz metode rada sa zapisima, bilo o konvencionalnom arhivskom gradivu, bilo da se radi o nekonvencionalnom, poglavito o elektroničkim dokumentima.

James M. O'Toole autor je članka: *Kortezov bilježnik: simbolična moć zapisa*. U njezinu se istražuje simbolična moć zapisa kroz istraživanje djelatnosti bilježnika Hermana Korteza, tj. kako je dokumentirao osvajanja u Meksiku početkom 16. stoljeća. Namjera je autorova pokazati kako je ponekad bilježenje događaja značajnije od samoga događaja. Također, autor skreće pažnju i na sâm oblik spisa i njegovu pojavu kao važne elemente svakoga zapisa. Kao primjere iz novije, suvremene povijesti, o vezi između nastanka spisa i moći, spominje Crvene Kmere u Kambodži i tajnu policiju Demokratske Republike Njemačke (Stasi). Potonji primjer rabi i kao dokaz da spisi imaju moć koja se može upotrijebiti i protiv njihova stvaratelja.

Članak Verne Harrisa *Arhivski iver: moć, sjećanje i arhivi u Južnoj Africi*. Bavi se složenim pitanjem odnosa aparthejda u Južnoafričkoj Republici i arhiva. Budući da je autor ravnatelj u Južnoafričkom povijesnom arhivu, koji kao neovisna arhivska ustanova dokumentira borbu protiv aparthejda, vjerojatno se radi o jednoj od najpozvanijih osoba o toj temi. Članak dosta iscrpno donosi podatke o arhivskom sustavu tijekom aparthejda (*State Archives Service*, skraćeno SAS) te o stanju nakon njegova ukidanja. Osim pregleda arhivskoga sustava, autor na primjeru Južnoafričke Republike dokazuje kako je zapis u isto vrijeme i izraz i sredstvo moći.

Ann Laura Stoler četvrt se stoljeća bavi društvenim pitanjima kolonijalnog svijeta. U članku *Kolonijalni arhivi i umijeće vladanja* bavi se istraživanjem nastanka spisa u nizozemskoj Istočnoj Indiji. Raspravlja o tezi da se na arhive ne smije gledati kao na mjesta iz kojih se može izvući znanje, već kao na mjesta na kojima se znanje stvara, te da arhivi predstavljaju spomenike država kao i mjesta državne etnografije. Zbog toga

arhive treba promatrati kao kulturne *agense* proizvođača činjenica u stvaranju državne vlasti.

Barbara L. Craig u svojem članku *Ponovno razmišljanje o formalnom znanju i njegova praksa u organizaciji: Pismohrana britanske riznice u razdoblju 1900 – 1950.* objašnjava razvoj i organizaciju pismohrana u prvoj polovici 20. stoljeća. Autorica prati reorganizacije pismohrane 1919., 1920., 1928., 1938. i 1944. godine. Inače, radi se o prvom u nizu planiranih članaka kojima se nastoji odrediti prostor modernog ureda, fokusirajući se upravo na rad Britanske riznice. Članak donosi već spomenuti pregled reorganizacija pismohrane po etapama.

Posljednji članak nosi naslov *Ono što je zabilježeno ne znači nikada samo "što se dogodilo" - čuvanje zapisa u suvremenoj organizacijskoj kulturi*, a autor je Ciaran B. Trace. On raspravlja o shvaćanju pojma *arhivskoga zapisa*, njegovoj naravi i njegovu čuvanju, donoseći povijesni pregled različitih mišljenja (od kraja 19. stoljeća i arhivskoga teoretičara Hilary Jenkinsona do suvremenih autora, poput Terryja Cooka i Erica Ketelaara). Analizirajući suvremena razmišljanja o novom poimanju zapisa, autor predlaže novi okvir koji bi omogućio da se jasno vidi priroda nastanka spisa i njegova čuvanja. Ideje koje Trace iznosi nikako ne smatra konačnim shvaćanjem, već samo kao poticaj na daljnja razmišljanja i rasprave.

Na kraju se može reći da članci skupljeni na ovom mjestu potiču na razmišljanje o važnosti i utjecaju zapisa i arhivske djelatnosti na oblikovanje svijesti o prošlim događajima, koji su ostali zabilježeni na nekom od nosača i nalaze se u arhivskim spremištima. Upravo radi važnosti uloge arhivista u tom procesu, smatram shodnim preporučiti kolegama da pročitaju gore opisane članke.

Ladislav Dobrica